

ΔΕΛΤΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΔΕΙΚΤΗ

SET11: ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

ΟΡΙΣΜΟΣ - ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ

Ο δείκτης προσδιορίζει την ταξινόμηση (α) όλων των αστικών κέντρων και των πρωτευουσών των νομών της Ζώνης IV κατά πληθυσμιακό μέγεθος, (β) των αστικών κέντρων άνω των 30.000 κατοίκων κατά πληθυσμιακό μέγεθος σε σχέση με το εθνικό αστικό σύστημα, και (γ) των αστικών κέντρων στο Ευρωπαϊκό αστικό σύστημα.

Η σκοπιμότητα του δείκτη έγκειται στη γνώση των μακροσκοπικών επιδράσεων της βελτίωσης της μεταφορικής υποδομής στην ενδυνάμωση και διασύνδεση του αστικού συστήματος του βορειοελλαδικού χώρου.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ -ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Στη Ζώνη IV¹ βρίσκονται 28 αστικά κέντρα, εκ των οποίων τα 14 ανήκουν στη Ζώνη II². Από την άποψη της πληθυσμιακής ταξινόμησης υπάρχουν ένα κέντρο που έχει χαρακτήρα μητροπολιτικής περιοχής, η Θεσσαλονίκη, με πληθυσμό πάνω από 1 εκ. κατοίκους (πληθυσμός Πολεοδομικού Συγκροτήματος 800 χιλ. κατοίκους) και δύο κέντρα άνω των 100 χιλ. κατοίκων, η Λάρισα και ο Βόλος, και τα δύο στη Ζώνη III³. Από τα υπόλοιπα αστικά κέντρα με πληθυσμό κάτω των 100 χιλ. κατοίκων, οκτώ έχουν μέγεθος άνω των 50.000 (3 παραπάνω σε σχέση με το 2001), πέντε 30.000-50.000 (2 λιγότερα σε σχέση με το 2001), και τα υπόλοιπα δώδεκα έχουν λιγότερο από 30.000 κατοίκους.

Αστικά κέντρα, σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθετεί ο δείκτης δηλαδή με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, υπάρχουν σε όλους τους Νομούς της Ζώνης IV εκτός από το Νομό Χαλκιδικής και Θεσπρωτίας. Οι μεγαλύτεροι οικισμοί των Νομών αυτών είναι ο Πολύγυρος και η Ηγουμενίτσα.

¹ Η Ζώνη IV αποτελείται από τις Περιφέρειες διέλευσης της Εγνατίας Οδού: Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη.

² Η Ζώνη II αποτελείται από τους Νομούς διέλευσης του άξονα (11 Νομοί - Νομοί Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Γρεβενών, Κοζάνης, Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Σερρών, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου)

³ Η Ζώνη III αποτελείται από τους Νομούς διέλευσης των όλων των κάθετων αξόνων (13 Νομοί - Νομοί Καστοριάς, Κιλκίς, Δράμας, Φλωρίνης, Χαλκιδικής, Πρέβεζας, Καρδίτσας, Τρικάλων, Άρτας, Πέλλας, Λάρισας, Μαγνησίας)

Το 2011, σε σύγκριση με το 2001, στις τέσσερις πρώτες θέσεις (Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλος, Ιωάννινα) δεν υπάρχει καμία αλλαγή. Στα επόμενα έξι αστικά κέντρα υπάρχουν ανακατατάξεις με σημαντικότερη την κατάταξη στη δέκατη από την πέμπτη το 2001 της Καβάλας. Η Κατερίνη (Π.Σ.) βελτιώνει τη σχετική θέση της κατά δύο θέσεις και καταλαμβάνει την 6^η θέση. Τα Τρίκαλα, η Αλεξανδρούπολη και η Ξάνθη βελτιώνουν την θέση τους κατά μία και καταλαμβάνουν την 5^η, 8^η και 9^η θέση αντίστοιχα. Στην 7^η θέση, παραμένει η πόλη των Σερρών. Το Κιλκίς παρουσιάζει τη μεγαλύτερη βελτίωση της σχετικής θέσης σε σχέση με το 2001, καταλαμβάνοντας την 18^η θέση από 21^η το 2001. Ακόμα, μικρότερη βελτίωση της σχετικής θέσης τους εμφάνισαν η Πρέβεζα, η Ορεστιάδα, η Φλώρινα και η Αλεξάνδρεια. Τέλος, η Έδεσσα και η Καστοριά, μετά την Καβάλα εμφανίζουν τη μεγαλύτερη μείωση της σχετικής θέσης.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ* ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV, 1991 - 2011						
ΠΟΛΗ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2011	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2001	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ 2011-2001	ΕΠΙΠΕΔΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ**
Θεσσαλονίκη (ΕΠΘ)	1.035.240	1	1.013.292	1	-	1
Λάρισα	144.651	2	131.095	2	-	2
Βόλος (Π.Σ.)	130.094	3	127.887	3	-	2
Ιωάννινα (Π.Σ.)	85.803	4	81.144	4	-	2
Τρίκαλα	61.653	5	57.367	6	1	4
Κατερίνη (Π.Σ.)	60.854	6	55.586	8	2	4
Σέρρες	58.287	7	55.996	7	-	3
Αλεξανδρούπολη	57.812	8	49.724	9	1	2
Ξάνθη	56.122	9	46.457	10	1	4
Καβάλα	54.027	10	59.222	5	-5	3
Κομοτηνή	50.990	11	44.421	11	-	2
Δράμα	44.823	12	43.934	12	-	4
Βέροια	43.158	13	43.394	13	-	5
Κοζάνη	41.066	14	37.893	14	-	3
Καρδίτσα	38.554	15	35.750	15	-	4
Πτολεμαίδα	32.127	16	29.974	16	-	5
Γιαννιτσά	29.789	17	26.677	17	-	5
Κιλκίς	22.914	18	17.744	21	3	5
Αρτα	21.895	19	22.390	18	-1	5
Πρέβεζα	19.042	20	16.894	22	2	5
Νάουσα	18.882	21	20.144	19	-2	5
Ορεστιάδα	18.426	22	15.438	24	2	5
Έδεσσα	18.229	23	18.493	20	-3	5

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ* ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV, 1991 - 2011						
ΠΟΛΗ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2011	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2001	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ 2011-2001	ΕΠΙΠΕΔΟ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ**
Φλώρινα	17.686	24	14.985	25	1	5
Αλεξάνδρεια	14.821	25	14.023	26	1	5
Καστοριά	13.387	26	15.615	23	-3	5
Γρεβενά	13.137	27	11.788	27	-	5
Τύρναβος	11.069	28	11.700	28	-	5
Ηγουμενίτσα	9.145	29	9.262	29	-	5
Πολύγυρος	6.121	30	5.090	30	-	5

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Απογραφές 2001,2011 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ128Α/2008)_Ιεράρχηση:Μητροπολεις (1ου επιπέδου), Πρωτεύοντες Εθνικοί πόλοι (2ου επιπέδου), Δευτερεύοντες Εθνικοί πόλοι (3ου επιπέδου), Λοιποί Εθνικοί πόλοι (4ου επιπέδου), Λοιπά νομαρχιακά κέντρα και αστικά κέντρα με πληθυσμό > 10.000 κατ. (5ου επιπέδου)

* Οικισμοί με πληθυσμό > 10.000 κατ. συμπεριλαμβανομένων της Ηγουμενίτσας (άκρο του άξονα και πρωτεύουσα του Ν. Θεσπρωτίας) και του Πολύγυρου (πρωτεύουσα του Ν. Χαλκιδικής).

** Κατηγοριοποίηση βάση του ΦΕΚ 128Α/2008

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ* ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ, 2001 - 2011					
ΠΟΛΗ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2011	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2001	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ 2011-2001
Αθήνα (ΕΠΑ)	3.827.624	1	3.891.041	1	-
Θεσσαλονίκη (ΕΠΘ)	1.035.240	2	1.013.292	2	-
Πάτρα (ΠΣ)	197.715	3	193.843	3	-
Ηράκλειο (ΠΣ)	164.354	4	149.547	4	-
Λάρισα	144.651	5	131.095	5	-
Βόλος (ΠΣ)	130.094	6	127.887	6	-
Χανιά (ΠΣ)	88.525	7	82.551	7	-
Ιωάννινα (ΠΣ)	85.803	8	81.144	8	-
Χαλκίδα (ΠΣ)	74.564	9	68.509	9	-
Τρίκαλα	61.653	10	57.367	13	3
Αγρίνιο (ΠΣ)	61.349	11	58.905	11	-
Κατερίνη (ΠΣ)	60.854	12	55.586	15	3
Καλαμάτα (ΠΣ)	59.625	13	58.432	12	-1
Σέρρες	58.287	14	55.996	14	-
Αλεξανδρούπολη	57.812	15	49.724	17	2
Ξάνθη	56.122	16	46.457	19	3
Καβάλα	54.027	17	59.222	10	-7

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ* ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ, 2001 - 2011					
ΠΟΛΗ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2011	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ 2001	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ 2011-2001
Λαμία	52.006	18	50.551	18	-
Κομοτηνή	50.990	19	44.421	20	1
Ρόδος	49.541	20	53.640	16	-4
Δράμα	44.823	21	43.394	22	1
Βέροια	43.158	22	43.934	21	-1
Κοζάνη	41.066	23	37.893	24	1
Κέρκυρα (ΠΣ)	39.330	24	41.100	23	-1
Καρδίτσα	38.554	25	35.750	25	-
Χίος (ΠΣ)	35.479	26	33.489	26	-
Ρέθυμνο (ΠΣ)	35.715	27	31.234	27	-
Πτολεμαΐδα	32.127	28	29.974	29	1
Τρίπολη	30.866	29	28.928	30	1
Κόρινθος	30.176	30	30.434	28	-2

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Απογραφές 2001,2011

* Οικισμοί με πληθυσμό > 30.000 κατ.

Το 2011 τα αστικά κέντρα άνω των 30.000κατ. είναι συνολικά 30, δύο περισσότερα από το 2001. Σε σύγκριση με το σύνολο Χώρας, στη Ζώνη IV βρίσκονται 16 από τις 30 πόλεις άνω των 30.000 κατοίκων. Στο αστικό σύστημα της Χώρας κυρίαρχη είναι θέση της Αθήνας (που αντιπροσωπεύει το 57% του πληθυσμού των αστικών κέντρων άνω των 30.000 κατοίκων) και δευτερευόντως η Θεσσαλονίκη (με 15% του ίδιου πληθυσμού). Ακολουθούν η Πάτρα, το Ηράκλειο και το δίπολο της Ζώνης III Λάρισα-Βόλος. Οι παραπάνω πόλεις είναι και αυτές που έχουν πληθυσμό άνω των 100.000 κατ. Η μεγαλύτερη βελτίωση της σχετικής θέσης στη χώρα παρουσίασαν τα Τρίκαλα, η Κατερίνη και η Ξάνθη και μικρότερη βελτίωση οι δύο άλλες πόλεις της Θράκης (Αλεξανδρούπολη και Κομοτηνή), η Δράμα, η Κοζάνη, η Πτολεμαΐδα και η Τρίπολη. Πολύ μεγάλη πτώση κατά 7 θέσεις εμφάνισε η Καβάλα, ενώ μεγάλη πτώση της σχετικής θέσης εμφάνισε και η Ρόδος.

Εκτός από την ταξινόμηση κατά πληθυσμιακό μέγεθος, μια άλλη κατάταξη των αστικών κέντρων δίνεται από το ευρωπαϊκό δίκτυο παρατηρητηρίων του προγράμματος ESPON χρησιμοποιώντας την έννοια των Λειτουργικών Αστικών Περιοχών (FUAs), όπως τις ορίζει η μελέτη ESPON 1.1.1 «Πολυκεντρισμός». Η κατάταξη των Λειτουργικών Αστικών Περιοχών λαμβάνει υπόψη κριτήρια που αφορούν τον αριθμό των κατοίκων, τις μεταφορές, το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης, τις λειτουργίες λήψης αποφάσεων, τη διοίκηση, τη βιομηχανία και τις τουριστικές λειτουργίες.

ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΑ

Πηγές

Για τον υπολογισμό του δείκτη χρησιμοποιήθηκε ο Μόνιμος Πληθυσμός των Απογραφών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011 και 2001. Για τις Λειτουργικές Αστικές Περιοχές χρησιμοποιήθηκε η βάση δεδομένων της μελέτης ESPON 1.1.1. (<http://www.espon.eu/>). Τα δεδομένα για τα επίπεδα οικισμών της Ζώνης Επιρροής IV, προέρχεται από το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128 Α/2008)

Μεθοδολογία

Ως αστικά κέντρα θεωρούνται οι πόλεις που έχουν πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων. Κατ' εξαίρεση, στον υπολογισμό του δείκτη συμπεριλαμβάνονται η Ηγουμενίτσα και ο Πολύγυρος, ο πληθυσμός των οποίων είναι μικρότερος των 10.000, επειδή η πρώτη αποτελεί ακροτελεύτιο κόμβο της Εγνατίας ενώ και οι δύο αποτελούν τους μεγαλύτερους οικισμούς και τις πρωτεύουσες των Νομών όπου ανήκουν. Για τη σύγκριση με το σύνολο Χώρας λαμβάνονται τα μεγαλύτερα σε μέγεθος κέντρα και ως τέτοιο όριο θεωρήθηκε ο μόνιμος πληθυσμός των 30.000 κατοίκων. Οι πόλεις που καταγράφονται ως Πολεοδομικά Συγκροτήματα (ΠΣ) στην απογραφή του 1991 υπολογίζονται από τον δείκτη, επίσης, ως ΠΣ και το 2001. Για τη Θεσσαλονίκη χρησιμοποιήθηκε αντί του ΠΣ η Ευρύτερη Περιοχή Θεσσαλονίκης (ΕΠΘ), όπως ορίζεται από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης και ομοίως για την Αθήνα η Ευρύτερη Περιοχή Αθήνας (ΕΠΑ).

Οι ορισμοί τόσο για τις Λειτουργικές Αστικές Περιοχές (FUAs) όσο και για τις επί μέρους κατηγορίες τους (π.χ. Μητροπολιτικές Περιοχές - MEGAs) λήφθηκαν από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ESPON 1.1.1.

(http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/259/648/index_EN.html)